

FODOK

NR 32 • 2025

HÉT BLAD VOOR IEDEREEN RONDOM DOVE KINDEREN EN JONGEREN

met
FODOK-
JAARVERSLAG
2024

IN DIT NUMMER o.a.:

Prikkelverwerking

FAMILIEDAG 2025

Gastcolumn
Stan van Kesteren

Sporten doe je samen

ACHTERGRONDEN • NIEUWS • INTERVIEWS

INHOUD

- 3 **SPORTEN DOE JE SAMEN
STA NIET BUITEN SPEL!**
- 6 **MIJN VERHAAL:**
Chantal Driessen, moeder van Fien
- 8 **Prentenboeken beleven**
- 9 **FAMILIEDAG 2025:**
Een wereld van mogelijkheden
- 11 **Inclusief ouderschap**
- 12 **Sport voor DSH kinderen**
- 12 **CODA-Panel**
- 13 **Oudercafé**
- 14 **FODOK-MIDDAG 29 maart in Vught**
- 16 **Taalontwikkeling en CI:**
Mogelijkheden en grenzen
- 17 **FODOK-AGENDA**
- 18 **Van samen werken naar samenwerken:**
Congres Partners in Verstaan
- 20 **Gastcolumn Stan van Kesteren:**
Werken met slechthorendheid
- 21 **Sensorische Informatieverwerking-
prikkelverwerking**
- 24 **INFODOK&NIEUWS**
- 26 **FODOK-Jaarverslag 2024**
- 28 **INFOFOCUS**

FODOKFORUM UIT? Geef hem door!

VAN DE VOORZITTER

Zomerse Sportiviteit en Verbinding bij de FODOK

De zomer staat voor de deur. Het onderwijs is met de laatste loodjes bezig en we verlangen misschien allemaal naar een welverdiende zomervakantie. Deze editie van de FODOKFORUM brengt zeker een golf van energie en nieuwe mogelijkheden met zich mee, precies wat we bij de FODOK ook ervaren! Er zijn weer veel inspirerende verhalen en verslagen te lezen die perfect aansluiten bij het bruisende zomerseizoen.

We duiken dieper in het Deelkrachtproject Sportparticipatie, een initiatief dat de kracht van beweging benadrukt voor iedereen. Lees hoe belangrijk het is dat ook doven en slechthorenden mee kunnen doen in sport en hoe je met tips diverse obstakels kunt overwinnen.

Blik met ons terug op een fantastische familiedag op 14 juni, georganiseerd in samenwerking met IN Gebaren en Oorigineel, waar plezier en verbinding centraal stonden. Verder in dit nummer vindt u verslagen van de geslaagde FODOK-middag op 29 maart in Vught en de informatieve avonden over CI en taalontwikkeling en over prikkelverwerking bij dove en slechthorende kinderen. Stuk voor stuk bewijzen deze bijeenkomsten de kracht van onze gemeenschap. En met name Madelief Eikelboom en Martine Wattel brachten dat allemaal ook nog eens prachtig in beeld!

Geniet van deze zomerse editie en laat u inspireren door de sportieve geest en warme verbindingen binnen de FODOK!

Jan Niemeijer

COLOFON fodok

FODOKFORUM is het halfjaarlijkse leden- en donateursmagazine van de **Federatie van Ouders van Dove Kinderen**

Redactieadres FODOK
Postbus 418, 2000 AK Haarlem
o.v.v. FODOKFORUM
088 505 4326 of
info@fodok.nl

IBAN: NL05 ABNA 0429 4748 57

Nummer 32

Redactie Kasia Hadley, Karla van der Hoek, Femke Hoven-Boeren, Henk Prevaes, Map van der Wilden.
Omslagfoto: Madelief Eikelboom

Vormgeving en opmaak:
Helga Wening van Raan,
Studio Hooghalen

Tekstbijdragen en fotografie
Wij bedanken iedereen die mee-geschreven heeft en/of foto's beschikbaar heeft gesteld voor dit nummer.

© Wie informatie uit FODOKFORUM verspreidt, moet de FODOK als bron vermelden.

Druk Veldhuis Media

FODOKFORUM nr 33 verschijnt in december 2025. Daarnaast verschijnt maandelijks een digitale update in de vorm van een nieuwsbrief.

Inhoud, redactioneel en colofon

Sporten doe je samen

Ook als je doof of slechthorend bent

STA NIET BUITEN SPEL!

Wie doof of slechthorend is, kan alle sporten doen. Van dansen tot paardrijden en van zwemmen tot voetbal. Toch doen dove en slechthorende kinderen minder mee met sport dan andere kinderen. Dat is jammer, want zij willen vaak wel meer meedoen met sport. Sporten is ook goed voor de fysieke en mentale gezondheid. Soms is meedoen met sporten toch lastig. Misschien loopt je kind tegen hindernissen aan bij het samen sporten met horende leeftijdsgenoten. Met de juiste aanpak kun je deze hindernissen overwinnen en kan je kind met plezier sporten. De aanhouder wint!

Je hebt als ouder grote invloed op je kind. Motiveer je kind om te sporten en straal uit dat jij weet dat het kind dit kan. Jouw vertrouwen vergroot ook het vertrouwen bij je kind. Doof of slechthorend zijn is geen reden waarom een kind niet zou kunnen sporten.

Voordelen van sport

Meedoen met sport is niet alleen belangrijk voor de lichamelijke gezondheid van kinderen. Het is ook heel belangrijk voor het maken van plezier, het meedoen met de maatschappij, het ontmoeten van leeftijdsgenoten en de kans om vrienden te maken. Sporten geeft mentale ontspanning. Dove en slechthorende kinderen hebben vaker een hoger stressniveau. Ontspanning door sport is juist voor dove en slechthorende kinderen dus extra belangrijk.

Sporten geeft mentale ontspanning

In het project Sportparticipatie, een Deelkrachtproject, hebben we onderzocht tegen welke hindernissen kinderen kunnen aanlopen bij het sporten samen met horende leeftijdsgenoten (bij reguliere sportclubs). Ook keken we hoe die hindernissen overwonnen kunnen worden. Hieronder vertellen we je meer over waar je kind tegenaan kan lopen en wat je kunt doen.

Communicatie en erbij horen

Soms mist je kind misschien uitleg of soms krijgt hij/zij niet alles mee van wat andere kinderen zeggen bij een training. De communicatie gaat dan niet altijd goed. Proberen alles mee te krijgen, kan veel energie kosten. Niet alles meekrijgen, kan het gevoel geven dat je er niet bij hoort. Misschien weten andere kinderen of de trainer niet goed hoe zij met een doof of slechthorend kind kunnen praten, waardoor een kind (onbewust) wordt buitengesloten.

De trainer heeft veel invloed op de sfeer in een team en het sportplezier van je kind. Goed contact met de trainer is belangrijk. Ga voordat je kind ergens gaat sporten met de trainer en de club in gesprek. Blijf ook als je kind gestart is in gesprek met de trainer over hoe het gaat of laat je kind zelf hierover praten met de trainer. Vertel wat er nodig is voor een goede communicatie met jouw kind, zoals oogcontact maken en om de beurt praten.

Je kunt ook verwijzen naar materialen van Deelkracht, zoals de gratis online lesmodule voor trainers en coaches. In deze module leren trainers en coaches in heel korte tijd gemakkelijk hoe zij hun training toegankelijk en prettig kunnen maken. Er zijn ook voorbeeldvideo's van trainingssituaties te zien en gebarenfilmpjes voor het leren van sportgebaren.

Dit is Erik-Jan Wijbenga die het gebaar "sporten" maakt. Gebarenfilmpjes rondom het thema sport zijn te vinden in de e-learning.

Om meer begrip te krijgen binnen een team, kan het team meedoen met een ervaringsactiviteit, zoals een DSH-beleving (ontwikkeld door Deelkracht) of Stille Gym. Het hele sportteam kan dan zelf merken hoe het is als je niet (goed) hoort en wat je kan doen om te communiceren. Daarnaast hebben we een poster met communicatietips gemaakt om op te hangen in de sportkantine.

Hoorhulpmiddelen

Hoorhulpmiddelen kunnen sporten moeilijker maken, omdat een hoortoestel, CI of ander implantaat vaak niet goed tegen vuil of vocht kan (zoals regen, zweet of water bij watersporten). Ouders of kind kunnen zich ook zorgen maken om verlies of kapotgaan van gehoorapparatuur. Met name tienermeisjes schamen zich soms voor het dragen van hoorhulpmiddelen. Zij gaan dan liever niet meer sporten of doen liever de hoorhulpmiddelen af.

Gebruik beschermhoesjes, zweetbanden of beveiligingsclips om hoortoestellen of CI te beschermen tegen zweet, vocht en vuil (zoals zand) of tegen verlies of schade. Gebruik droogapparaten om de gehoorapparatuur snel te drogen na het sporten. Je kind kan ook kiezen om de hoorhulpmiddelen in sommige situaties niet te dragen (bijvoorbeeld wel bij uitleg, maar niet in het veld). Jij of je kind kan afspraken maken met de trainer en het team over wanneer de apparaten wel of niet worden gebruikt en hoe je dan met elkaar communiceert.

Evenwicht en motoriek

Dove en slechthorende kinderen hebben vaker een niet goed werkend evenwichtsorgaan. Misschien heeft je kind daardoor niet zo'n goede balans of motoriek. Dit kan onzeker maken bij het meedoen met beweegactiviteiten, maar het betekent niet dat een kind niet mee kan doen.

Ook bij onzekerheid in bewegen of evenwichtsklachten is het stimuleren van sport belangrijk. Juist door mee te doen aan beweegactiviteiten kunnen kinderen groeien in hun zelfvertrouwen, zelfbeeld, motoriek en balans.

Vermoeidheid

Het kan zijn dat je kind na school te moe is om nog te gaan sporten. Bij dove en slechthorende kinderen komt vermoeidheid veel voor, bijvoorbeeld door een grote reisafstand naar school (bijvoorbeeld bij speciaal onderwijs) of

doordat communicatie vermoeiend is op school (bijvoorbeeld op een reguliere school). Dit blijkt ook uit de Deelkrachtprojecten Inclusie en Tolkinzet op school. Dan is het belangrijk te kijken hoe je deze algemene vermoeidheid kunt verminderen.

Een tolk kan mee bij het sporten

Er zijn ouders die ervaren dat vermoeidheid bij hun kind minder wordt als hun kind een tolk in de klas heeft (tolk NGT/NmG of schrijftolk). Een tolk kan ook mee tijdens het sporten. Ook scheelt het bij vermoeidheid misschien om een sportclub dicht in de buurt te zoeken, om de drempel te verlagen erheen te gaan. Kijk samen met jouw kind welke dingen energie kosten en wat je daaraan kunt doen.

Welke sport past bij mijn kind?

Ongehoord Sportief helpt bij het vinden van een passende sport. Is je kind 7 jaar of ouder? Laat hem of haar gratis meedoen aan de Multisportdagen van Ongehoord Sportief! Je kind kan daar verschillende sporten uitproberen. Meer weten of aanmelden? Ga naar ongehoordsportief.nl of scan de QR-code. Heb je sportvragen? Mail naar info@ongehoordsportief.nl. Rein, Ellen of Christiaan helpen graag. Zij hebben zelf ervaring met doof of slechthorend zijn in sport. Op de website lees je ook verhalen van sporters. Ze vertellen hoe ze zich welkom voelen in een sportteam en geven tips.

Materialen

Wil je meer tips? Of wil je materialen delen met de sportclub of trainer/coach van je kind? Deelkracht heeft de volgende gratis materialen van 'Sporten doe je samen':

- **Informatiefolder** voor ouders en voor jonge dove en slechthorende sporters;
- **Informatiefolder** voor trainers/sportclubs;
- **Lesmodule** voor trainers/coaches met tips voor communicatie en het training geven;
- **Poster** voor in de sportkantine met communicatie-tips voor alle clubleden;
- **Video** om aan je kind te laten zien over de waarde van sporten.

Je vindt al deze materialen hier: www.deelkracht.nl/producten/folders-sporten-doe-je-samen/. Of scan de QR-code.

Zo begrijp ik jou!

Tips voor trainers en coaches
Van (jonge) sporters die doof of slechthorend zijn

Zwemles

Zit je kind op zwemles? Dan kun je zwemstuurkaarten (laten) gebruiken. Dit zijn kaarten met afbeeldingen van technieken bij de zwemles. Je kind ziet zo goed wat hij/zij moet doen. Je vindt ze op zwemstuurkaarten.nl.

Auteurs:

Nadine de Rue (l), taalkundige en cognitief neurowetenschapper, senior onderzoeker bij Kentalis.
Styn Idsardi (r), communicatiedeskundige en trainer fysieke en verbale agressiehantering bij Kentalis.

Chantal Driessen,
moeder van Fien

MIJN VERHAAL

Ik ben Chantal Driessen, samen met mijn vriend Dick heb ik 3 kinderen: Suze (6), Fien (4) en Jens (bijna 1). Fien is doof geboren door een genetische afwijking. Met bijna 10 maanden oud heeft zij CI's gekregen.

Positief

Nadat we te horen kregen dat Fien doof is, zijn wij vooral gaan kijken naar 'wat zijn de mogelijkheden' en 'hoe kunnen we haar zoveel mogelijk helpen'. Ik heb het er eigenlijk ook geen moment moeilijk mee gehad. Ja, het is een handicap, maar niks levensbedreigends en het kan altijd erger. Beetje Brabantse nuchterheid.

Nooit saai als Fien erbij is

Karaktertje

Fien was een heerlijke baby. Vanaf de geboorte sliep ze al de nachten door. Vanaf haar eerste lachje stopte ze niet meer met lachen. Ze hilde zelden en was altijd vrolijk. Inmiddels heeft Fien zich ontpopt tot een eigenwijze, nieuwsgierige, ontdekkende, eigenzinnige kleuter, met een grote eigen wil en pittig karakter. NEE=NEE. Nooit saai als Fien erbij is, zeg

maar. Niet denken maar doen. Waar we bij onze oudste dochter mee moesten mee van de glijbaan denkt Fien 'hier kan ik wel alleen, met mijn hoofd naar beneden, vanaf'.

School

Na een intensief eerste jaar met veel afspraken bij het audiologisch centrum, het Radboud, hoorapparaatjes proberen, begeleiding vanuit Kentalis: huisbezoeken, logopedie, gebarencursus, onderdompeling, is Fien met ruim 11 maanden oud begonnen op de vroegbehandeling van Kentalis. Ze heeft hier een fantastische tijd gehad. Dit had ik haar thuis niet kunnen bieden.

Toen Fien 3 werd is ze naar school Talent gegaan, naar groep 0. Met de taxi ging ze een heel jaar 4 dagen in de week naar school. Wederom ontzettend tevreden hierover. Fien heeft het altijd naar haar zin gehad, ging met heel veel plezier naar school en heeft heel veel geleerd. Fien is eind september 4 geworden

en toen ingestroomd in groep 1 op de reguliere basisschool bij ons in het dorp. Ze kende al veel kindjes uit de buurt en vanuit de opvang en ze zit helemaal op haar plek hier.

Het is vooral heel fijn dat alle kindjes op loopafstand wonen, speelaftpraakjes zijn dan ook een dagelijks dingetje.

Uitdagingen

Nu Fien op het regulier basisonderwijs zit, krijgen we nog steeds heel fijne begeleiding van een ambulant begeleidster vanuit Kentalis. Fien heeft hier daarentegen een beetje moeite mee. Na de eerste week zei ze: 'als ik straks 5 ben, hoef ik geen CI meer' en 'ik wil terug naar de andere school, hier ben ik de enige met CI'. Ook wil ze niet naar logopedie, ze moet niks van de AB'er hebben en ze wil niks over haar CI vertellen. Ze wil net als de andere kindjes zijn en niet iets anders moeten doen. De juf, AB'er en wij willen Fien graag helpen, maar ze maakt het ons soms wel moeilijk. Ze loopt gewoon de andere kant op zodra de AB'er binnenkomt of kijkt haar niet aan en zegt niks.

Gelukkig hebben we een hele fijne AB'er. Zij probeert gewoon elke keer een nieuwe aanpak, kijkt echt wat Fien fijn vindt en waar ze zich prettig bij voelt. Het gaat ook steeds beter. Fien heeft in de gaten dat ze er echt is om te helpen. We maken nu ook gebruik van solo-apparatuur, de juffen ervaren daarmee meer betrokkenheid bij Fien. Zonder krijgt Fien dus heel veel toch niet mee. We willen vanaf groep 2 ook starten met een tolk in de klas. Benieuwd hoe Fien hierop reageert... Maar ik vind het ook belangrijk voor haar gebarenkennis en -ontwikkeling.

Fien weet goed wat ze wil

Doordat Fien het heel goed doet, zich goed ontwikkelt en duidelijk weet wat ze wil en dit ook aangeeft, overschatten we haar gauw. Thuis gebruiken we steeds minder gebaren, tenzij Fien haar CI's niet op heeft. Als ze haar CI's op heeft verstaat ze ons eigenlijk altijd en aangezien Gebarentaal niet onze moedertaal is en wij het ons ook nog niet eigen hebben gemaakt, verdwijnt dit een beetje naar de achtergrond. Ik ben me hier wel bewust van en wil me hier graag verder in blijven ontwikkelen en het meer aanbieden aan Fien. Voor Fien vind ik het belangrijk dat ze zich hierin blijft ontwikkelen, want puntje bij paaltje is ze doof.

Contact

We proberen regelmatig aan te sluiten bij activiteiten van Oorigineel en de FODOK. We vinden het belangrijk dat Fien in contact blijft met andere dove kindjes en Fien vindt het heel leuk om de kindjes weer terug te zien met wie ze 3 jaar lang op zowel de vroegbehandeling als groep 0 heeft gezeten. Wij als ouders vinden het fijn om met de andere ouders te kletsen over waar zij tegenaan lopen en om ervaringen uit te wisselen. We kijken positief naar wat gaat komen. Fien heeft een super band met haar zus en broertje, wil overal bij helpen: papa met klussen, mama met koken, Jens de fles geven, zelf haar kleren uitzoeken en zich aankleden. Ze weet goed wat ze wel of niet wil. Hopelijk gaat ze nog wat meer openstaan voor alles wat we haar aanbieden, maar ze komt er wel!

Chantal Driessen

PRENTENBOEKEN BELEVEN!

Wil je samen met je kind genieten van een prentenboek? Of wil je inspiratie opdoen voor gebaren, mimiek en rollen bij het voorlezen? Neem dan eens een kijkje op de website van het Gebarencentrum.

Prentenboeken van het jaar

Onder de kop "Vertalingen" vind je de *Prentenboeken van het jaar* die het Gebarencentrum sinds 2020 heeft vertaald in NGT en NmG. De prachtige tekeningen worden groot getoond en de vertellers nemen je helemaal mee in het verhaal. Er is veel te ontdekken in de tekeningen, waardoor je steeds iets anders kunt uitlichten in het verhaal.

Een paar voorbeelden van de prentenboeken zijn:

Rinus Een prentenboek over groot, wild en sterk willen zijn, maar soms toch ook nog een beetje klein.

Maar eerst ving ik een monster, geschreven door Tjibbe Veldkamp en Kees de Boer. Dit boek gaat over een jongetje dat monsters moet vangen voor hij gaat slapen.

Coco kan het! geschreven door Loes Riphagen, over moed verzamelen en meer kunnen dan je denkt.

Maximiliaan Modderman geeft een feestje door Joukje Akveld en Jan Jutte. Maximiliaan Modderman is alleen thuis en organiseert een feest voor zijn speelgoedbeesten. Met taart! Het wordt een wild feest. En een vies feest. Wat zullen mama en papa zeggen als ze thuiskomen? Een uitbundig en herkenbaar verhaal voor alle kinderen die er weleens een puinhoop van maken.

Tweeling! door Mylo Freeman. Robbie en Roef doen het liefst alles samen, dragen altijd dezelfde kleren en zijn allebei gek op ridders. Ze voelen zich helemaal een tweeling! Dan ontmoeten ze twee meisjes die er precies hetzelfde uitzien en zij beweren en ECHTE tweeling te zijn...

Nijntje Ook zijn er bij het Gebarencentrum een NGT- en NmG-vertaling te vinden van Nijntje gaat logeren, van Dick Bruna. Van dit boek is zelfs een speciale uitgave gemaakt, met gebarentekeningen bij de teksten! Het boek is onder andere te koop in de webshop van het Gebarencentrum.

Veel leesplezier!

Map van der Wilden

14 juni was het dan zover: de familiedag georganiseerd door Oorigineel, IN Gebaren en de FODOK. Samen met ongeveer 175 bezoekers, veel enthousiaste vrijwilligers, workshopleiders en tolken NGT-NL hebben we er een onvergetelijke dag van gemaakt bij Auris Fortaal in Utrecht. Dank aan de locatie en alle vrijwilligers die dit mogelijk maakten.

EEN WERELD VAN MOGELIJKHEDEN

Het was een fantastische dag. Iedereen stond open om elkaar te ontmoeten, er werden ervaringen uitgewisseld en er werd samen gespeeld. Het was letterlijk warm deze dag maar ook de warmte onderling straalde ervan af. Het was een dag met veel stralende gezichten. Er was naast plezier ook ruimte voor je verhaal en een luisterend oor bij het oudercafé. Er was ruimte om meer te leren over de mogelijkheden rond sport en inclusief ouderschap. Het CODA-panel deelde nieuwe inzichten, ook voor kinderen van dove ouders! Voor de kinderen was er een wereld aan creatieve, leerzame én magische activiteiten.

"Het was een fantastische dag. Het

Ouder-kind-carroussel

In de ochtend gingen ouders samen met hun kinderen op pad. Zo kon je samen naar de voorleesworkshop, een leuke vossenjacht doen of rustig gaan knutselen.

Voorlezen wordt nóg leuker met gebaren!

Tijdens de voorleesworkshop kregen ouders op een enthousiaste en toegankelijke manier tips om samen te lezen in gebarentaal. Een inspirerende workshop vol praktische voorbeelden, waarbij duidelijk werd hoe waardevol en plezierig visueel voorlezen kan zijn.

Heb jij alle vossen gevonden?

Binnen en buiten waren er 'vossen' verstopt. Bij iedere vos deden de kinderen een gebarenspeletje. Een leuke manier om met gebarentaal bezig te zijn.

Een avatar die gebaart!

In de middag volgden kinderen een eigen programma en wachtte hun een bijzondere beleving: ze konden in gesprek gaan met een digitale avatar die alleen met gebaren communiceert. Kinderen en ouders keken vol verwondering toe. Technologie en gebarentaal kwamen op een speelse manier samen in deze magische ervaring.

Lekker knutselen

Bij de knutseltafel van Oorigineel werd met plezier gewerkt aan droomvangers, sleutelhangers en regenbogen met een wens. In de kleurhoek konden kinderen zich uitleven met verf, papier en glitter. Een vrolijke en creatieve beleving voor iedereen.

Dansen met 20Hertz en goochelen met Ali Shafiee

Heel beeldend werden dansbewegingen en goocheltrucs gedaan. Mooi om de kinderen te zien stralen. Wat een talenten hadden we in ons midden. Als kers op de taart werden we getrakteerd op een goochelshow van Ali samen met de kinderen.

Benieuwd naar de rest van het programma? Lees dan snel verder.

Femke Hoven-Boeren en Simone van Beek-van der Mel

t is fijn om elkaar te ontmoeten.'

INCLUSIEF OUDERSCHAP

Als je googelt op inclusief ouderschap zie je vooral artikelen over co-ouderschap en queer ouderschap. IN Gebaren wil de term 'inclusief ouderschap' introduceren als een vorm van ouderschap waarbij je de diversiteit van je kind en jezelf omarmt. Het boek *Ver van de boom* van Andrew Solomon is hiervoor een inspiratie. Op de Familiedag 'Een Wereld Van Mogelijkheden' gaf Roos Wattel van IN Gebaren een workshop over Inclusief Ouderschap.

De diversiteit van je kind en jezelf omarmen

Als je kind anders is dan jij, is het zoeken hoe je daarmee omgaat. Als je als horende ouder een doof/slechthorend kind krijgt, krijg je er ook een nieuwe taal en cultuur bij. Als ouder heb je dan begrip en inzicht nodig in de positie van doven en slechthorenden als culturele en linguïstische minderheidsgroep in de samenleving. Er is begrip nodig over wat essentieel is voor een doof/slechthorend kind om te kunnen opgroeien tot een volwassene met zelfvertrouwen en zelfbewustzijn. Doven en slechthorenden hebben een stevige basis nodig om overleefd te kunnen blijven als minderheid. Die basis komt uit de dovengemeenschap, een plek waar ze helemaal zichzelf kunnen zijn, en een communicatievorm waarin ze zich volledig kunnen uiten en alles volledig kunnen volgen: de Nederlandse Gebarentaal.

Het aanbod voor ouders en dove/sh kinderen in Nederland is vaak nog niet inclusief, er is weinig informatie over gebarentaal en dovengemeenschap vanaf het eerste moment dat je ontdekt dat je kindje doof is. In de workshop bleek dat meer dan de helft van de aanwezige ouders niet op de hoogte was van het verbod op gebarentalen tussen 1880-1980 in het dovenonderwijs. De helft kent het VN Verdrag Handicap

(2016) niet. Ook waren er ouders die niet wisten dat de Nederlandse Gebarentaal erkend is als officiële taal (2021). Dat moet veranderen. Horende ouders en dove kinderen zijn misschien niet gelijk, maar wel gelijkwaardig. Inclusief ouderschap geeft je kind de rijkdom van beide talen en culturen mee en geeft je kind de kans om een gelijkwaardige plek in te nemen in de samenleving.

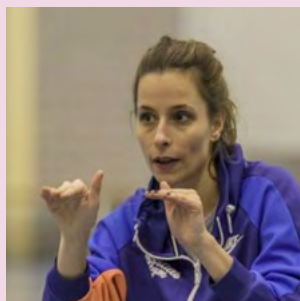
Wil je hier graag mee aan de slag? Neem contact op met Roos via roos@ingebaren.nl, ze bieden consultancy en coachingstrajecten en er komen nieuwe workshops over dit thema.

Roos Wattel

SPORT VOOR DSH KINDEREN

Een grote groep ouders kwam naar de workshop van Maaike Ferf Jentink (Stille Gym) en Anne Geurts (Ongehoord Sportief) over sportmogelijkheden voor DSH kinderen.

Maaike vertelde dat er vroeger veel dovensportverenigingen waren, ontstaan rondom de doveninternaten. De Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond (KNDSB) bestaat volgend jaar 100 jaar! En wist je dat de Deaflympics al langer bestaan dan de Paralympics?

Nu zitten de meeste kinderen in het regulier onderwijs en zijn er nog maar een paar clubs over. Daarom zijn veel ouders en hun kinderen nu op zoek naar sportmogelijkheden.

Stellingen brachten de ouders in beweging van een ja-kant naar een nee-kant en andersom. Die beweeglijkheid leidde vanzelf tot reacties waarom voor ja of nee werd gekozen, waardoor er al snel ervaringen werden uitgewisseld. Vrijwel alle kinderen blijken bij een sportvereniging te sporten (zwemles telde niet mee), maar een groot deel van de ouders maakt zich wel zorgen of hun kind volledig mee kan doen met de sport. Doordat veel kinderen

kijken naar wat anderen doen, of naar de muziek moeten luisteren bij dansen, zijn ze vaak net een fractie te laat. Op den duur kan dat opbreken.

De zoektocht naar een passende sport blijkt het moeilijkst te zijn. Is de sport eenmaal gevonden, dan gaat het meestal goed. Soms worden tolken geweigerd, maar er zijn gelukkig veel sportverenigingen waar het bestuur en de trainers meedenken en hun best doen. Alleen het inzetten van een tolk is overigens niet dé oplossing, belangrijk is dat de club/trainer echt zélf meewerkt en aandacht heeft voor je kind. Zodat je kind echt onderdeel kan worden van de club.

Voorop staat: plezier in sporten. Verder leert sport je vaardigheden, biedt contacten en is het natuurlijk goed voor je (mentale) gezondheid. Meer informatie vind je bij Stille Gym (www.stillegym.nl) en Ongehoord Sportief (www.ongehoordsportief.nl)

Map van der Wilden

CODA-PANEL

CODA's zijn kinderen van dove ouders (Children of Deaf Adults). Roos Wattel, zelf dove moeder van twee horende kinderen (7 en 3 jaar) was heel benieuwd naar hoe CODA's het opgroeien als horend kind van dove ouders ervaren en had een aantal vragen opgesteld voor het CODA-panel op de Familiedag. Hier deelden Rodney van Beek (43), Merijn Hermens (28), Pleuni Hermens (27) en Timo Wielingen (18) hun ervaringen.

Er zijn in drie kwartier veel verschillende thema's besproken. Wat eruit sprong was wel dat alle vier de CODA's een grote sociale sensitiviteit hebben, ze zijn van kleins af aan gewend om rekening te houden met ieders communicatie-behoefte. Ze zijn alert op hun omgeving en checken steeds of iedereen goed mee kan doen.

Het lastigste is dat CODA's dingen kunnen horen die hun ouders niet horen, ook de vervelende dingen die er worden gezegd door anderen. Zij voelen zich dan belast met de keuze of ze het wel of niet moeten doorgeven aan hun ouders. Ze voelen zich onderdeel van de dovengemeenschap, ze groeien

op met gebarentaal en dovencultuur en omdat ze kunnen horen worden aan hen vaak vragen gesteld over doven. Dat vinden ze weleens vermoeiend. CODA's voelen zich bondgenoten van doven en komen ook graag op voor dove mensen.

Wat de beste tip is voor dove ouders? Wees assertief, neem het voortouw in de communicatie, sommige horende vriendjes die meekomen naar huis zijn verlegen en gaan tegen de horende CODA praten. Als dove ouder moet je daarin sturen en de communicatie zelf oppakken, ook in het contact met andere horende ouders. Het is voor dove ouders heel belangrijk om een positieve houding te hebben, veel contact te hebben met dove vrienden die ook CODA-kinderen hebben, zodat die kinderen onderling ook contact hebben en zo vaker zien dat ze niet de enige zijn met dove ouders. Dit heeft deze CODA's veel geholpen met hun positieve zelfbeeld. Rodney sluit af met de gouden tip: schakel zoveel mogelijk een tolk NGT in! Vraag je kind nooit om te tolken.

Roos Wattel

OUDERCAFÉ

Een nieuw element op deze familiedag was het Oudercafé, waarin in twee rondes ouders met jonge DSH kinderen kennis met elkaar en met de dovenwereld konden maken.

De eerste ronde bevestigde het brede spectrum van doof/sh: verschillen in oorzaak, in de tijd van diagnose en in hoe de kinderen zelf met hun beperking omgaan. Doofheid bij geboorte, hersenvliesontsteking: er is steeds een medische nadruk op de 'oplossing' voor doofheid door medische technologie. Met een cochleair implantaat of met hoortoestellen, dan komt alles weer goed, is het kind weer horend... Tegelijk ondergaat het kind een medische mallemlolen van diagnoses en onderzoeken. Besluiten moeten snel en onder hoge druk genomen worden. Ouders worstelen hiermee, willen zelf beslissen en de tijd nemen. Vaak zijn er gevoelens van verdriet, verlies of rouw bij ouders. Heel herkenbaar. De tweede ronde besprak 'hoe communiceer je binnen het gezin met dove en horende kinderen?' Sommige ouders zijn consequent met gebarentaal en bieden

alles tweetalig aan in NGT, of NmG. Andere ouders zoeken naar gebarencursussen voor zichzelf en het gezin. Het gesprek aan tafel is er immers ook voor het dove kind. Maar, soms willen kinderen niet 'anders' zijn, niet 'doof' zijn, of wijzen gebarentaal af. Soms woon je ver voor een cursus, of weet je niet waar je er een kunt vinden. Toch maar een tolk in de klas? Zo kan je kind immers ook gebarentaal afzien. Soms is het een worsteling met je kind, de andere kinderen en de weerbarstige werkelijkheid. Gun je kind en jezelf toegang tot de rijke wereld van gebarentaal en dovencultuur. Als je kind zich misschien later eenzaam voelt en alleen, of moe en moedeloos op de tenen loopt in de horende wereld, is er wel de veilige omgeving van de dovenwereld. Even lekker wapperen.

Henk Prevaes

FODOK-MIDDAG: PRIKKELVERWERKING

De FODOK-middag op 29 maart bij school Talent in Vught was een dag vol bijzondere ontmoetingen. We leerden meer over prikkelverwerking en wisselden ervaringen uit. De kinderen leefden zich uit bij 20Hertz en Oorigineel.

Veel interactie

We begonnen met een warm welkom gevolgd door een interactieve quiz met ouders en kinderen. De quiz was gericht op prikkelverwerking. Het was mooi om te ervaren hoe betrokken iedereen was, we hadden vooral veel interactie met de kinderen! 'Wat kan je doen als je je druk voelt door alle geluiden om je heen?' Reacties van de kinderen: 'Stil eens zeggen', 'Even een rustig plekje opzoeken', 'Je CI afzetten', 'Even ontspanning zoeken tijdens een wandeling.' Wat een wijze woorden. Ook vroegen we 'Waar denk je aan bij prikkelverwerking?' Enkele woorden die in het woordweb te zien waren: zintuigen, moe, geluiden, vol hoofd, overprikkeling, afsluiten, informatieverwerking, spanning en ontspanning.

Leuk en leerzaam programma

Daarna was het tijd voor de jongste kinderen om te gaan knutselen met Oorigineel en voor de ouderen om te gaan dansen met 20Hertz.

De jongste kinderen maakten heel toepasselijk een stressbal en nog een andere knutsel met verschillende materialen om zintuigen te prikkelen. Bij 20Hertz werd er volop gedanst. Ouders volgden een presentatie over prikkelverwerking van Karin Brinkmann van 'Anders kijken naar Kinderen'.

Na de pauze wisselden de ouders ervaringen uit en de kinderen wisselden van activiteit. De oudste kinderen knutselden een 'aquarium'. Leuk om te doen en rustgevend om naar te kijken. De jongste kinderen leerden spelenderwijs dansen.

Femke Hoven-Boeren

... EN ERVARINGEN DELEN

De presentatie over prikkelverwerking maakte het nodige los bij ouders. In het oudergesprek had iedereen veel te vertellen over de eigen ervaringen. En ook nu bleek weer: kinderen zijn heel verschillend, maar er zijn ook veel overeenkomsten.

Zo willen sommige kinderen graag hun CI/hoorapparaat uit, terwijl anderen dat absoluut niet willen. De meesten weten wel heel goed aan te geven wat ze wel en niet prettig vinden, vaak al vanaf heel jonge leeftijd.

Kinderen willen natuurlijk meedoen met hun broers en zussen en met vriendjes en vriendinnetjes, maar komen er dan achter dat het voor hen veel vermoeiender is. Dat kan frustrerend zijn. Soms moet je op de koop toe nemen dat je kind na een activiteit ontregeld is. Dat is elke keer een afweging, want die ontregeling kan ook zorgen voor slecht slapen en nachtmerries.

Drukvest, stressballetje en zitzak

Diverse ouders gebruiken een drukvest en/of een verzwaarde deken om hun kind te helpen tot rust te komen. Een stressballetje biedt ook uitkomst. Of een zitzak waar een kind in kan wegkruipen en rustig kan lezen. Tekenen is voor kinderen ook een manier om hun ervaringen te verwerken en tot rust te komen.

Behalve dat je als ouder moet uitzoeken hoe je thuis voor een voldoende rustige omgeving kunt zorgen, moet je vaak ook nog met de school in gesprek over wat haalbaar is voor je kind. Zo is er op een school klassikaal blokfluitles, maar voor een kind met een CI is het geluid van een blokfluit zeer pijnlijk. Gelukkig kregen de ouders het voor elkaar dat hun kind niet meer bij die les aanwezig hoeft te zijn. De combinatie sport en prikkels is ook interessant. De gemiddelde sportzaal is één bak herrie, vermoeiend voor ouders, maar zeker ook voor kinderen met een hoorapparaat of CI. Als er een tolk aanwezig is, zouden ze hun apparaat af kunnen doen.

Geduld opbrengen voor je kind

Het kan helpen om je je te realiseren dat je zelf na een drukke dag óók behoefte hebt aan rust. Dat is voor je kind niet anders. Al helpt het natuurlijk niet dat jullie behoefte aan het eind van de werkdag dezelfde is, maar dat je wel eerst geduld moet opbrengen voor je kind dat zijn/haar dag aan het verwerken is...

Getipt werd nog het boek "Help, een verrassing". Dit boek biedt herkenning aan kinderen. Een NGT- en NmG-versie is te vinden op de website van het Gebarencentrum.

Map van der Wilden

Wie is Annemiek Hammer?

Annemiek is universitair docent Toegepaste Taalwetenschap aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en verbonden aan het Centrum voor Taal & Ontwikkeling van deze universiteit. Sinds 2006 doet zij onderzoek naar de taalontwikkeling bij kinderen die doof of slechthorend zijn en doceert zij hierover aan studenten Taalwetenschap.

In haar presentatie neemt Annemiek Hammer ons mee in de wetenschappelijke ontdekkingen rond CI en taalontwikkeling. Hiervoor gaat zij langs de mijlpalen in de taalontwikkeling van kinderen met CI, zoals het leren van spraakklanken, de groei van de woordenschat en het opbouwen van grammatica. Annemiek begint met een korte uitleg over hoe taalontwikkeling eigenlijk werkt bij kinderen. Alle baby's beginnen op een gegeven moment te brabbelen; bij dove kinderen zonder auditieve feedback stopt dit proces.

TAALONTWIKKELING EN CI: MOGELIJKHEDEN EN GRENZEN

Via een drukbezochte online bijeenkomst heeft Annemiek Hammer ouders veel verteld over taalontwikkeling bij kinderen met een CI. Deze interessante lezing werd bezocht door ongeveer 75 ouders.

Van horen naar taal

Kinderen die wel kunnen horen, luisteren eerst naar universele klanken, de taal maakt dan nog niet uit. Op een gegeven moment gaan kinderen taalspecifiek luisteren en dit is dan ook de start van hun taalontwikkeling. Kinderen die vroeg geïmplanteerd worden, komen sneller in dat proces van taalspecifiek luisteren en kunnen sneller woorden onderscheiden.

Stel veel vragen aan je kind

Kinderen die later geïmplanteerd worden, hebben meer herhaling nodig. Het blijkt dat hierbij de kwaliteit van het aanbod van taal en woorden belangrijk is en wederkerigheid in het gesprek (vragen stellen en uitleg geven) taalontwikkeling stimuleert.

Tip: stel veel vragen aan je kind, geef uitleg.

Van taal naar leren

Het volgende onderdeel van de taalontwikkeling is het leren van de grammatica. Kinderen met een CI zijn meestal iets later hiermee dan normaal horende kinderen. Ze doen het wel vaak beter dan kinderen met een hoortoestel.

Ouders hebben vragen over de rol van gebarentaalaanbod in het proces van taalontwikkeling. Annemiek geeft aan dat het in elk geval zeker is dat goed aanbod van gesproken taal, de gesproken taalontwikkeling stimuleert. Het aanbod van gebaren kan cognitief positief zijn voor het kind omdat hij/zij zich niet zo hoeft in te spannen en op een ontspannen manier informatie binnen kan krijgen. Spelling is lastig omdat er veel onlogische regels zijn; dit vergt veel oefenen en inslijten en koppelen van auditieve ervaring met schrift.

Tip: het leerprogramma BOUW! van Lexima is een goed programma om spelenderwijs klanken aan tekens te koppelen.

Meer dan Horen

Kinderen met een CI moeten veel harder werken om informatie binnen te krijgen. Ze moeten meer luisterinspanning leveren omdat er in de klas vaak veel herrie is, een slechte akoestiek en veel stoorgeluiden. Luisteren vergt veel energie. Een kind dat heel hard moet werken om iets te horen, kan op dat moment de stof niet onthouden.

Luisteren vergt veel energie

Visuele informatie zoals spraakafzien of gebruik van gebaren is echt ondersteunend in het leerproces. Annemiek benadrukt dat mondbeeld aanbieden echt belangrijk is voor kinderen met een CI. Over de rol van gebaren zou nog veel meer onderzoek gedaan moeten worden.

Er volgen veel vragen over het gebruik van NGT, NmG, het leren van vreemde talen en onderzoek naar luisterpauzes.

Tip: boekje voor groep 4 of om voor te lezen: Mila en de Maanvis door Martine Coene. Dit is een boekje dat bewustwording vergroot over het belang van goede communicatie voor slechthorenden/doven.

Ouders krijgen het aanbod om vragen te stellen aan Annemiek: a.hammer@vu.nl.

Karla van der Hoek

FODOK AGENDA - ACTIVITEITEN NAJAAR 2025

Ouders hebben behoefte om ervaringen met elkaar uit te wisselen en willen daarnaast ook nieuwe informatie horen, van elkaar en van experts. De online infoavonden en de live FODOK-middagen blijven zeer goed bezocht. Na de zomer heeft de FODOK weer een en ander in de planning staan:

DONDERDAG
AVOND
18
SEPTEMBER

Op de **online infoavond** op 18 september komt **Marijenne van der Gaag** (GZ-psycholoog) meer vertellen over hechting van dove en slechthorende kinderen.

ZATERDAG
1
NOVEMBER

Op 1 november vindt de tweede **FODOK-middag** van dit jaar plaats. Meer informatie en locatie volgen nog.

DONDERDAG
AVOND
20
NOVEMBER

En op de **online infoavond** op donderdag 20 november praten **Corrie Tijsseling** (senior onderzoeker Kentalis) en **Annet de Klerk** (directeur Onderwijs DSH Kentalis) ons bij over identiteitsontwikkeling op de school.

Houd de FODOK-website en onze socialemediakanalen in de gaten voor meer info en updates. Wil je niets missen, meld je aan voor onze nieuwsbrief.

Welke onderwerpen wil jij graag behandeld hebben bij online infoavonden? Laat het ons vooral weten via een mailtje naar infoavonden@fodok.nl.

.....

Voel je je nauw betrokken bij dove/slechthorende kinderen en hun ouders? Dan vind je het vast leuk om af en toe te helpen met kleinere of grotere klussen of met het organiseren van leuke activiteiten, zoals het Verhalenfestival! Zo ontmoet je ook weer andere ouders en zit je dicht bij het vuur! En je kunt mede de koers van de FODOK bepalen. Belangstelling? Mail naar Jan.Niemeijer.voorzitter@fodok.nl dan gaan we in gesprek.

.....

Partners
in Verstaan

Van samen werken naar samenwerken: congres Partners in Verstaan

28 en 29 november 2024 was het zover: ik ging samen met Kasia Hadley, de beleidsmedewerker van de FODOK, naar het congres van Partners in Verstaan. Daar sta je dan als ouder tussen vooral heel veel professionals. Het was eerst wat overweldigend. De grote zaal vol mensen en op beide dagen goede sprekers die echt de boodschap van het congres wilden neerzetten: Van samen werken naar samenwerken. Wist je dat één spatie zoveel verschil kan maken? Van ieder je eigen ding doen naar de tijd nemen voor elkaar, luisteren en je inleven in het perspectief van de ander. Dan verdwijnt de spatie en wordt het echt samenwerken!

We volgden mooie workshops en masterclasses waarin we dieper ingingen op dit thema, zoals: Identiteitsontwikkeling op school, A.I. werkt ook *evidence informed*, Inner Power on Tour, Hoe ouders hun kind leren omgaan met emoties.

Ouderperspectief

Bij de workshops kon ik als ouder mijn vragen stellen. Ik kon mijn perspectief als ouder van twee dove kinderen delen met sprekers en professionals en andere aanwezigen. Vaak werd ik na

de workshop aangesproken dat ze het zo mooi vonden hoe ik het deed met twee kindjes en dat ze de inzichten die ik deelde waardevol vonden. Ook in de pauzes en aan het einde van het congres werd ik door verschillende mensen benaderd. Dit was het congres om me te laten horen en zien. Het was een en al netwerken. En dat voelde heel goed. Het voelde goed om mensen te spreken die echt heel graag willen samenwerken. Dat het perspectief van ouders zo ontzettend belangrijk is, kwam sterk naar voren in de Masterclass 'Samenwerken met die lastige ouder'. Ouders vertelden hun

verhaal. Iemand vertelde dat ze een lastige ouder is omdat ze in gesprek met de directeur was opgekomen voor haar kind. Misschien was het er niet zo tactisch uitgekomen, of is ze gewoon een heel betrokken ouder die het beste wil voor haar kind?

Hoezo zijn jullie 'lastige ouders'?

Zo werden er verschillende situaties geschetst. Er kwamen uit de zaal reacties van mensen die dachten: 'Hoezo zijn jullie 'lastige ouders'? Het is toch alleen maar fijn als je ouders aan je zijde hebt, die hebben de meeste kennis over het kind. Het is alleen maar fijn als ze meedenken.' Dit wordt dus zeker niet altijd zo ervaren en het vraagt van beide kanten een andere mindset.

Je mag als ouder voelen dat je niet lastig bent, maar juist heel waardevol in de begeleiding van je kind. Jij bent de ervaringsdeskundige die je kind het beste kent. We hebben elkaar nodig. Verteld werd wat deze 'lastige' ouders allemaal doen en hoe ze zich inzetten om hun ervaringsdeskundigheid te delen, bijvoorbeeld in een medezeggenschapsraad, in de politiek of bij het organiseren van activiteiten.

Het is voor ouders onderling ook heel waardevol om hun ervaringen uit te wisselen. We leren veel van elkaar en kunnen er voor elkaar zijn. Ik ben zelf ook een meedenkende en betrokken ouder. Ik

wil het beste voor alle kinderen en wil er graag voor anderen zijn. Daarom ben ik me gaan inzetten als vrijwillig bestuurslid van de FODOK. Zo waardevol en mooi om te kunnen doen. Het vraagt wat van mijn tijd maar het is het meer dan waard. Het geeft me energie. Ik word er blij van.

Inspirerend

Dit congres heeft me geïnspireerd. Er kwamen regelmatig eyeopeners. Zaken waar je nog even over nadent en die ervoor zorgen dat je daarna soms andere keuzes maakt. Mede hierdoor ben ik als ouder en als bestuurslid sterker in mijn schoenen gaan staan. Ik kijk bewuster naar mezelf, naar andere ouders en naar wat onze kinderen nodig hebben. Waar worden zij blij van? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat zij net als ieder ander echt mee kunnen en mogen doen? Ik ben daarin krachtiger geworden door het uit te gaan spreken en op een leuke en luchtige manier onder de aandacht te brengen.

Jij kan het!

Als ouder van een doof of slechthorend kind is het belangrijk om sterk in je schoenen te staan en op te komen voor de belangen van je kind. Dit is niet altijd makkelijk. Het is belangrijk om vol te houden. Als ouder van twee dove kinderen zou ik je graag mee willen geven: Met vertrouwen in jezelf, een flinke dosis geduld en veel liefde kom jij er wel! En: je bent niet alleen, laten we er voor elkaar zijn.

Fotografie: Partners in Verstaan

Als je het fijn vindt om in contact te komen om bijvoorbeeld te sparren, samen te werken of wil je ervaringen uitwisselen met elkaar, mail gerust naar: f.hoven@fodok.nl.

Wie weet ontmoeten we elkaar op een FODOK-middag, een gebarencafé of bij een activiteit van bijvoorbeeld Oorigineel of IN Gebaren?

Femke Hoven-Boeren

Stan van Kesteren

Werken met slechthorendheid

Over het zoeken en vinden van bondgenoten en rolmodellen

Vanaf mijn geboorte ben ik slechthorend, maar pas na mijn twintigste leerde ik ermee omgaan op een goede manier. Aan mijn rechteroor had ik vanaf mijn geboorte zo'n tachtig decibel gehoorverlies, mijn linkeroor was een stuk beter – tot ik op mijn vierde een oorontsteking (cholesteatoom) kreeg. Ik weet niet beter dan dat ik links niets hoor.

Als klein kind had ik, voor zover ik me herinner, weinig last van m'n gehoor. Dat veranderde toen ik naar de middelbare school ging. Misschien omdat daar 'erbij horen' (bij de populaire kinderen) ineens belangrijk werd. Vooral in de bovenbouw had ik het erg lastig. In die tijd was ik erg onzeker en ging niet zelfbewust om met mijn gehoorverlies. Ik verborg het. Leren kon ik wel, dan kan je met zelfstudie een eind komen.

Het kantelpunt kwam pas toen ik tijdens m'n studie stage ging lopen bij de publieke omroep. Een droomstage, dacht ik. Maar al snel kwam ik erachter dat functioneren op de werkvloer iets heel anders is dan een hoorcollege volgen en een studieboek lezen. Het gebouw waar ik stage liep had open verdiepingen, betonnen vloeren en glazen wanden. Ik deed telefonische interviews met m'n mobieltje op luidsprekerstand, waarbij ik de antwoorden maar half verstond. De vergaderingen op maandagochtend kon ik nauwelijks volgen, terwijl ik de

notulen moest maken. Over m'n gehoorverlies zei ik niets; ik wist niet hoe.

Die stage werd vroegtijdig gestopt en ik realiseerde me: als ik een carrière wil, zal ik met m'n slechthorendheid aan de slag moeten. Ik had het geluk dat ik rond die tijd terechtkwam bij SH-Jong, de vereniging voor slechthorende jongeren. Daar ontmoette ik anderen die mij lieten zien hoe je op een andere manier met je gehoorverlies kon omgaan. Via hen ontdekte ik ook hulpmiddelen, zoals een schrijftolk, solo-apparatuur en een CROS-hoortoestel voor mijn dove oor (dat het geluid naar mijn rechterhoortoestel stuurt).

Mijn persoonlijke geschiedenis zorgt ervoor dat ik andere slechthorenden altijd aanmoedig om bondgenoten te zoeken. Mensen die net als jij minder goed horen. Die als rolmodel kunnen dienen. Mijn eigen verhaal is ook de reden geweest om het boek 'SUCCESVOL SLECHTHOREND – Slim werken met gehoorverlies' te schrijven. Voor dit boek interviewde ik tientallen slechthorenden (en een aantal experts) over omgaan met gehoorverlies op de werkvloer. Ik hoop dat SUCCESVOL SLECHTHOREND de hoorreis van anderen een stuk makkelijker maakt dan de lange weg die ik zelf heb afgelegd.

Stan van Kesteren

Meer over zijn boek vind je op

www.succesvolslechthorend.nl/boek.

Sensorische informatieverwerking

PRIKKELVERWERKING

Er is de laatste tijd bij de FODOK veel aandacht geweest voor prikkelverwerking. Om te beginnen was er een presentatie tijdens de FODOK-middag in Vught op 29 maart 2025. Daarna was er op 5 juni een online presentatie over dit onderwerp.

FODOK-MIDDAG IN VUGHT

Karin Brinkmann gaf een zeer interessante presentatie over prikkelverwerking bij kinderen. Samen met Riva van Baardewijk, die vanuit het perspectief van een doof persoon met een CI kon vertellen.

Karin Brinkmann is een logopediste die veel cursussen geeft over sensorische informatieverwerking. Kinderen met een zintuiglijke beperking hebben meer kans op een probleem met prikkelverwerking.

Prikkelverwerking is in feite een neurologisch verhaal: hoe gaat je zenuwstelsel om met prikkels. Iedere persoon gaat anders om met prikkels. Dove kinderen met een CI en SH kinderen krijgen veel geluiden ongefilterd binnen en dit kan leiden tot overprikkeling.

Prikkelverwerking, ook wel sensorische informatieverwerking genoemd, is het proces waarbij je hersenen informatie die via je zintuigen binnenkomt, verwerken en een betekenis geven. Het is een continu, dynamisch proces dat invloed heeft op hoe je reageert op je omgeving en op jezelf.

Kinderen met sensorische informatieverwerkingsproblemen kunnen overgevoelig zijn voor de wereld om hen heen. Wanneer de hersenen informatie ontvangen (zintuiglijke prikkels), geven zij betekenis aan zelfs de kleinste stukjes informatie. Het is een uitdaging om al die binnenkomende informatie georganiseerd te houden en hier vervolgens op de juiste manier op te reageren. Het lukt deze kinderen niet om de binnenkomende informatie te filteren en prioriteiten te stellen.

Alle informatie komt even hard binnen

Alle informatie komt even hard binnen. Zo kunnen kinderen in het algemeen soms kieskeurig of moeilijk zijn in hun gedrag en dus overprikkeling laten zien.

Riva vertelt dat zij met haar CI vaak geluiden hoort die ze niet kan plaatsen of die onbekend voor haar zijn; dit kan haar een gevoel van onveiligheid geven of zorgen dat ze continu alert is. Dit is heel vermoeiend. Ze merkte bij zichzelf op dat

ze een trillend ooglid kon krijgen bij het horen van harde geluiden.

Strategieën

Karin vertelt dat er strategieën zijn hoe om te gaan met een overmaat aan prikkels:

- Eten, bijten of zuigen op een kledingstuk
- Friemelen aan velletjes, vingers, stof
- Tekenen
- Spelen met spulletjes in je jaszak
- Bewegen

Iedere persoon heeft andere strategieën om met prikkels om te gaan; het kan heel handig zijn om die strategieën bij jezelf en bij je kinderen te leren kennen. Als je meerdere strategieën kent, kun je je kind helpen een strategie te bepalen. Spierspanning kan een manier zijn om overprikkeling te reguleren op momenten dat je niet weg kan bij de bron van de overprikkeling. Voor veel mensen die prikkels willen verwerken helpt het om te gaan fietsen, wandelen, schommelen of weggijken. Het is heel persoonlijk wat het beste werkt.

Strategie van Riva

Riva heeft inmiddels geleerd om beter om te gaan met overprikkeling die ze ervaart door de overmaat van geluiden met haar CI, de moeite om geluiden te filteren en het feit dat ze vaak op haar tenen moet lopen om alle informatie mee te krijgen. Ze kiest er na een drukke dag vaak voor om haar CI af te doen om zo tot rust te komen. Ze doet sowieso haar CI af 1 uur voor ze gaat slapen, aangezien ze met de CI “aan” staat. Ze adviseert ouders om NGT te blijven gebruiken bij dove kinderen met een CI zodat je ook zonder CI goed met elkaar kunt communiceren. Maar ook om altijd visuele ondersteuning te hebben.

*De PrikkelWaaier van Van der Gaag & Thoon-
sen, 2021*

ONLINE PRESENTATIE PRIKKELVERWERKING BIJ DSH KINDEREN DOOR INGEBOURG SNEL

Tijdens de online informatieavond vertelde Ingeborg Snel over prikkelverwerking bij dove en slechthorende kinderen. Ingeborg Snel is logopedist bij Kentalis en heeft veel ervaring met dove en slechthorende kinderen. Het onderwerp prikkelverwerking leeft bij veel ouders en professionals en er waren ruim 90 mensen aanwezig tijdens de online presentatie.

Ingeborg geeft een duidelijke uitleg over prikkelverwerking. Ze vertelt op welke wijze we prikkels binnen kunnen krijgen: via smaak, tast, geluid, zicht, evenwicht, beweging, interoceptie (vanuit ons lichaam, zoals honger, ademhaling, hartslag) en hormoongestuurd.

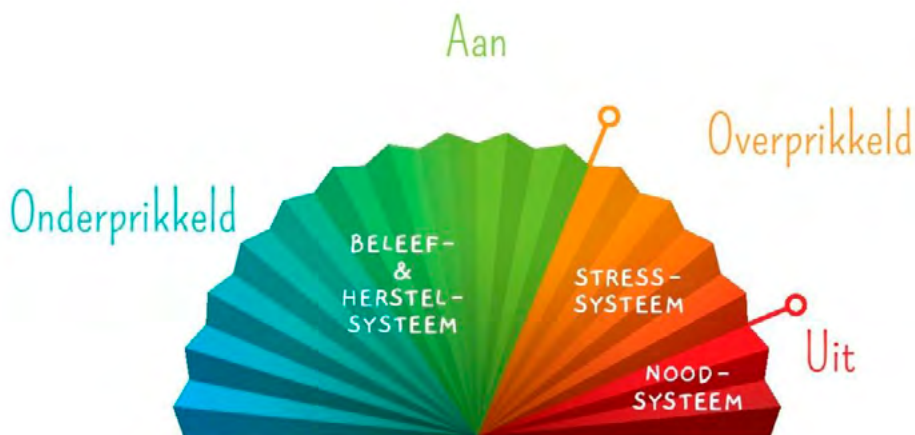
Tussen horende en DSH kinderen zijn een aantal verschillen: bij dove en slechthorende kinderen zijn de waarnemingen van geluid anders, ze hebben een sterker ontwikkelde visus en sommige dove kinderen hebben een slecht evenwicht.

Iedereen heeft een prikkelfilter, maar bij de een kan dit beter werken dan bij de ander. Zo kan bij het ene kind alles te hard binnenkomen, terwijl de ander er nauwelijks op reageert. De verwerking van prikkels varieert per persoon, maar ook per situatie, per zintuig, per levensfase etc.

Prikkelwaaier

Ingeborg legt aan de hand van de Prikkelwaaier uit hoe je visueel kan maken welk systeem actief is in je lichaam en wat dan de activerende of rustgevende strategieën kunnen zijn. De kleur blauw staat voor onderprikkelend en rood voor overprikkelend.

De PrikkelWaaier laat drie systemen zien. In het blauwgroene deel van de waaier is het beleef- & herstelsysteem weergegeven. Het stress-systeem wordt getoond in het oranje gedeelte, het noodstelsysteem in het rode gedeelte. Iemand die niet voldoende reageert, heeft meer activerende prikkels nodig, daardoor vouwt het blauwe deel zich samen en

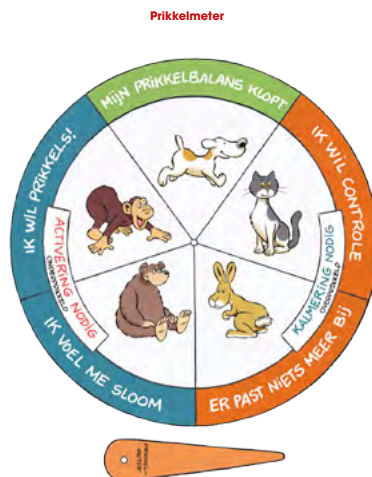

het groene deel ontvouwt zich meer. Een overprikkeld persoon heeft kalmerende sensaties nodig, waardoor het oranje samenvouwt en tegelijkertijd het groene deel verder ontvouwt. Bij de ene persoon gaat het ontvouwen langzaam, bij de ander kan het sneller ervaren worden. De 'uitvouwbaarheid' verschilt van persoon tot persoon. Er zijn mensen met veel 'vouwen' en er zijn er met minder.

Een tweede hulpmiddel om duidelijkheid te geven over overprikkeld of onderprikkeld zijn, zijn de dieren: de Beer en de Aap als symbool voor iemand die onderprikkeld is en de Haas en de Kat als symbool voor overprikkeld zijn.

Dieren als symbool van onder- of overprikkeld zijn

Ingeborg beschrijft verschillende ouder-kind-situaties en laat ons raden of we te maken hebben met een onderprikkeld of overprikkeld kind. Het valt nog niet mee om dit goed te analyseren, maar het geeft wel veel duidelijkheid.

Bij onderprikkelde kinderen is beweging vaak helpend in het reguleren. Regelmatig horen ouders dat kinderen te druk zijn in de klas om goed te kunnen opletten; even een beweegspelletje of een taakje doen kan dan helpen. Fysieke begrenzing kan ook helpend zijn: op de benen zitten, of op een goed passende stoel zitten.

Kinderen die makkelijk overprikkeld raken hebben vaak last van licht, geluid en onverwachte situaties. Nagels knippen,

haren kammen en tandenpoetsen kunnen soms helemaal verkeerd uitpakken. Kies dan een andere plek, doe een beweegspelletje, maak het leuk. Rustgevende zintuigprikkelers door lange diepe druk kunnen kalmeren.

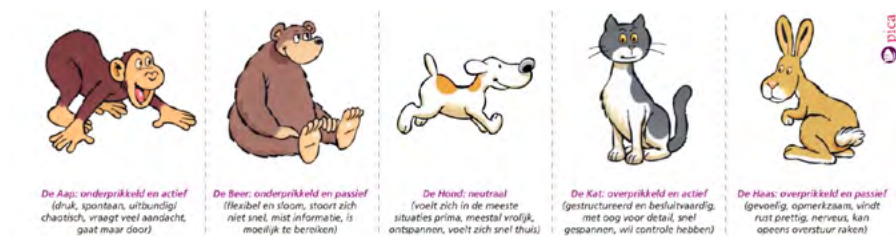
DSH kinderen hebben sneller een vol hoofd door de luisterinspanning; ze raken vermoeid en hebben hersteltijd nodig, zeker in het reguliere onderwijs, met veel auditieve prikkels en grote klassen. Aan het einde van de schooldag zijn kinderen vaak doodop. Zorg dat je kind weer terugkomt naar blauw; leer kinderen te voelen wat ze nodig hebben om tot rust te komen. Het is belangrijk dat kinderen zelf herkennen dat ze in het rood komen.

Op de website www.7zintuigen.nl is veel handige informatie te vinden over prikkelverwerking, over de Prikkelwaaier en de Prikkelmeter. Er staat ook informatie op over trainingen en boeken.

Boekentips
Wiebelen en Friemelen, Thuis/in de klas door Monique Thoonsen
Leven met Sensaties door Winnie Dunn

Karla van der Hoek

De afbeeldingen zijn afkomstig van www.7zintuigen.nl

INFO_{DOK} & NIEUWS

Wil je meer weten over één van de genoemde onderwerpen of heb je zelf een interessant nieuwtje waar ook andere ouders hun voordeel mee kunnen doen? Bel of mail ons: 088 - 505 4326 of info@fodok.nl. Zie ook www.fodok.nl.

Bron: website Leesvertelwedstrijd

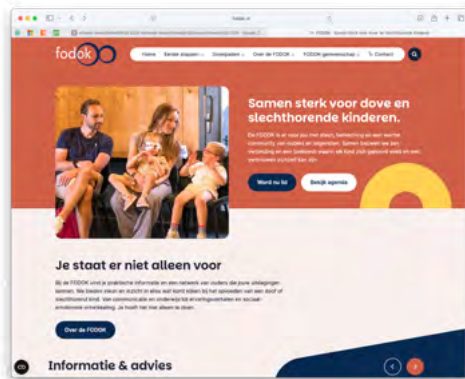
LEESVERTELWEDSTRIJD 2025

Op 5 april 2025 vond in TivoliVredenburg in Utrecht de grote finale plaats van de Nationale Leesvertelwedstrijd. Deze dag stond in het thema van Sprookjes. Er werd weer prachtig verteld en voorgedragen door zeven leerlingen. De winnaar was **Arush Ramlal** van Kentalis Zoetermeer die "*Oma Knetter: oud en stout*" van Sophy Henn zo goed overbracht.

Er waren diverse spetterende shows door o.a. *Ali Shafiee* van *Visueel Theater* en *BreakSquad*, een dansgroep van Jeroen die een tijdje een gebarenchallenge bij TYD volgde.

En *Kitchen's Light* was aanwezig, een groep van dove en slechthorende mensen die kunst maken van gebarentaal door middel van Visual Vernacular, poëzie en storytelling. Hoe leuk!

Voor meer info (en filmpje) over de Leesvertelwedstrijd 2025 kijk op www.leesvertelwedstrijd.nl. Ook kun je de foto's bekijken op hun Facebook-pagina.

DE FODOK HEEFT EEN NIEUWE WEBSITE!

Trouwe lezers weten dat het al lang een wens was om de website te verbeteren en vernieuwen. Dat is nu gelukt, met dank aan MEO voor de ondersteuning en uitvoering. De website heeft een modernere look en nieuwe kleuren zonder dat het bekende logo van de FODOK verloren gaat. De nieuwe huisstijl is ook doorgevoerd in de FODOKFORUM. We hebben de website zo overzichtelijk mogelijk gemaakt zodat informatie beter te vinden is en we hebben teksten aangepast. Neem gauw een kijkje op: www.fodok.nl. We horen graag wat je ervan vindt. Mis je bepaalde informatie of heb je suggesties? Of zie je een niet-werkende link? Laat het ons vooral weten door een mailtje te sturen naar info@fodok.nl

We willen ervaringsverhalen meer ruimte geven, ook op onze site. Als je je ervaringsverhaal met ons wilt delen dan graag! Stuur dan een mailtje naar ons en we bekijken samen wat er kan.

NIEUWE BESTUURSLEDEN GEZOCHT

Vorig jaar is het FODOK-bestuur uitgebreid met nieuwe ouders. Daar zijn we heel blij mee! Want hoe meer bestuursleden we hebben, hoe beter we de taken kunnen verdelen. Maar helaas trekken enkele bestuursleden zich terug. We nemen afscheid van Rik Jaspers die meer dan 30 jaar in het bestuur heeft gezeten. Anton Wernekinck stopt ook als bestuurslid maar blijft nog betrokken als vrijwilliger. We zijn ze heel dankbaar voor hun inzet en bijdrage aan de FODOK. Maar we zoeken dus versterking! Ben je ouder van een doof kind, met of zonder CI, heb je affiniteit met lotgenotencontact en/of belangenbehartiging en werk je graag samen? Dan is dit je kans! Mail naar voorzitter@fodok.nl, dan gaan we in gesprek.

PSYCHOLOGISCHE PROBLEMEN BIJ DOVE EN SLECHTHORENDE LEERLINGEN EERDER SIGNALEREN

PsyWel
JONG

Hoe gaat het écht met dove en slechthorende leerlingen? Nynke Dethmers, een van de onderzoekers van Deelkracht, is auteur van het net verschenen wetenschappelijke artikel '*Screening for psychological problems in deaf and hard of hearing students*'. Dit artikel gaat over Pyswel, een uniek screenings- en behandelprogramma om psychologische problemen bij dove en slechthorende jongeren vroegtijdig op te sporen. De resultaten laten zien dat dit soort programma's goed uitvoerbaar zijn én waardevol: vooral jongeren met ingrijpende levensgebeurtenissen lopen risico.

Het hele (Engelstalige) artikel kun je lezen via de QR-code. [Screening for psychological problems in deaf and hard of hearing students | The Journal of Deaf Studies and Deaf Education | Oxford Academic](#)

LEER (BETER) VINGERSPELLEN

Mark Hoekstra, vader van een doof zoon, heeft een leuke website gemaakt om vingerspellen te oefenen.

De applicatie maakt gebruik van *machine learning* om de letters te herkennen en is volledig gratis te gebruiken (er is een knop voor donaties om het door te kunnen ontwikkelen). Je kunt oefenen op vier niveaus. Er worden geen data opgeslagen. Wil je meer weten? Neem dan een kijkje op www.vingerspellen.nl.

JAARVERSLAG 2024

FODOK-ORGANISATIE

In 2024 zette de FODOK haar live en online activiteiten voort, met de tweede editie van het Verhalenfestival als hoogtepunt. Het bestuur ontmoette elkaar voor twee 'heidagen' in Arnhem en besprak de beleidsvisie en richtlijnen voor 2025-2029. Adviseurs van INVOLV (voorheen PGO Support) verzorgden een sessie over impactgericht werken en het verkrijgen van beter inzicht in de doelgroep.

Kasia Hadley is beleidsmedewerker. De bestuursleden zijn Jan Niemeijer (voorzitter), Henk Prevaes (penningmeester), Kasper van Pinxteren (secretaris), Marlies Brokking, Femke Hoven-Boeren, Rik Jaspers en Anton Wernekinck; allen vrijwilligers en ouders van een doof kind.

Ook al is het bestuur gegroeid, we zoeken nog bestuursleden en vrijwilligers die taken willen uitvoeren. Bestuursvergaderingen en informatieavonden zijn online. Iris Steijvers van Orselen zet zich in als vrijwilliger voor sociale media en ondersteunt de beleidsmedewerker hierin.

De nieuwe subsidieregeling gaf ons budget voor een **nieuwe website**. Na gesprekken met meerdere partijen kreeg MEO de opdracht. Kasper van Pinxteren leidde de werkgroep voor de website. In maart 2025 ging de website live.

De FODOK is financieel gezond. Met de nieuwe subsidieregeling hebben we iets meer armslag.

INFORMATIEVOORZIENING EN LOTGENOTENCONTACT

Dat zijn de speerpunten van de FODOK. In 2024 organiseerden we een **online ALV**, vier **online ervaringscarroussels** en **twee live FODOK-middagen**: in maart bij Kentalis Guyotschool in Haren en in november bij Auris De Weerklank in Leiden. De FODOK-middag in Haren was vooral informatief met aandacht voor gebarenscholing, Theory of Mind en Zintuigenverhalen voor kinderen met CMB. De FODOK-middag in Leiden was een creatieve middag met aandacht voor muziek en expressie. Het hoogtepunt was zonder twijfel **het tweede Verhalenfestival**, op een prachtige locatie in Amersfoort, in samenwerking met IN Gebaren en Oorigineel. De organisatie werd geleid door Inge Doorn. Het uitverkochte festival was zo'n succes dat we het elke twee jaar gaan organiseren.

De online informatieavonden over psychisch welzijn van DSH jongeren, de rijkdom van tweetalig opvoeden in NGT-NL, tolkinzet in regulier onderwijs en rouw bij gehoorverlies binnen het gezin, werden goed bezocht. Ouders wisselden informatie en ervaringen uit.

We maakten **twee FODOKFORUMS**. Onze **maandelijks digitale nieuwsbrief** gaat naar 1.138 ontvangers. Op

Facebook hebben we 1.700 volgers, op Instagram meer dan 780.

BELANGENBEHARTIGING

Nederlandse Gebarentaal en gebarenscholing

De FODOK blijft in gesprek met meerdere partijen over NGT-scholingsmogelijkheden voor DSH kinderen en hun ouders en het kwaliteitsbehoud ervan. We zijn blij met de Deelkracht NGT-modules voor ouders die na de gebarencursussen meer willen leren. De FODOK heeft de nieuwe kerndoelen Nederlandse Gebarentaal in het speciaal onderwijs getest en beoordeeld. SLO heeft samen met Sprong Vooruit de kerndoelen voor het SO en het VSO geactualiseerd. Dit is belangrijk voor gelijke kansen en de ontwikkeling van DSH kinderen en betere doorstroom naar het vervolgonderwijs. De definitieve set kerndoelen is voorgelegd aan het ministerie van OCW, waarna het wetgevingstraject is gestart.

De FODOK maakt zich zorgen over het behoud van de Nederlandse Gebarentaal en Dovencultuur. Met de nieuwe toekomststrategie van het inclusief onderwijs moeten we kritisch kijken of DSH leerlingen voldoende ondersteuning krijgen. We maken ons zorgen dat leerlingen steeds moeilijker toegang krijgen tot een gebarentaalvaardige omgeving. Samen met het Nederlands Gebarentaalcentrum en Dovenschap volgen we de ontwikkelingen en nemen we zo nodig stappen.

Onderwijs en tolken

In 2024 waren er veel uitdagingen m.b.t. onderwijs en tolkvoorziening. De grootste zorg was het besluit van Auris om de VSO-scholen in Goes, Rotterdam en Leiden te sluiten. Dit leidde tot veel onrust, vragen en zorgen bij ouders. De FODOK deelt deze zorgen en komt op voor de belangen van onze kinderen, nu en in de toekomst. Toegang tot kwalitatief goed en passend onderwijs voor alle kinderen vinden wij heel belangrijk. Met de FOSS bundelden we vragen en zorgen van ouders en professionals en gingen we in gesprek met o.a. het bestuur van Auris, Siméa en het ministerie van OCW.

In 2023 spraken we met Siméa en de FOSS over de harmonisering toelatingsprocedure Cluster 2 en werkten we aan duidelijke en toegankelijke informatievoorziening voor de ouders. Dit vervolgden we in 2024. We spraken over communicatiemiddelen en werkten aan de vormgeving van de publieksversie van ouderinfo.

We ontvingen veel signalen over problemen met de tolkvoorziening. De FODOK bleef erop hameren dat de tolkvoorziening bij symbiose-onderwijs gewijzigd moest worden. Samen met o.a. Kentalis en de FOSS spraken we met het UVW over het Uitvoeringsbesluit Tolkvoorziening. De wijziging van de Onderwijsvoorzieningen is inmiddels doorgevoerd bij het ministerie van OCW.

Samen met andere belangenorganisaties spraken we met het UVW en VWS over de herziening tolkvoorziening leefdomein. Ook hier

De vrijwilligers van het Verhalenfestival, hoogtepunt van het jaar 2024!

kregen we signalen dat de maatregelen niet voldoende aansluiten bij de ondersteuningsbehoefte van doven, slechthorenden en doofblinden en zelfs het optimaal participeren in de samenleving belemmeren. Inmiddels zijn we intensief aan de slag met ontwerpateliers voor de wijziging van de tolkvoorziening.

Zorg en Deelkracht

De FODOK is betrokken bij Deelkracht en zet zich in voor ervaringsdeskundigheid. De FODOK neemt deel aan Deelkrachtoverleggen met doelgroep-vertegenwoordigende organisaties (DVO's). De FODOK ondersteunt een aantal Deelkrachtprojecten en zet haar expertise in. Zo werken we mee aan 'Zorg in Zicht', gericht op zorg voor dove/slechthorende cliënten op het Audiologisch Centrum. We merken dat DSH cliënten meer zorg nodig hebben dan alleen het audiologische/technische. Daarom wordt een screenings-instrument ontwikkeld bij psychosociale

problemen bij DSH kinderen en volwassenen. Ook worden een sociale zorgkaart voor DSH cliënten ontwikkeld en informatievoorziening voor ouders en AC-medewerkers.

We zien knelpunten in de zorg voor cliënten met CMB, met name rondom de indicatiestelling van het CIZ. Deze cliënten, die afhankelijk zijn van zeer specifieke kennis, krijgen geen toegang tot de Zintuigelijk Gehandicaptenzorg. Het argument van het CIZ is dat de verstandelijke beperking voorliggend is, waardoor de cliënten bij de verkeerde zorg-aanbieder terechtkomen. Hierover zijn we met Philadelphia en Kentalis in gesprek.

TOT SLOT

De FODOK kijkt met trots terug op 2024 en zet met vertrouwen haar werk voort. We bouwen op jarenlange ervaring en kennis en inbreng van ouders en professionals. Wanneer meer vrijwilligers en bestuursleden aansluiten, kan de FODOK nog meer doen!

April 2025

Het bestuur van de FODOK

INFOFOCUS

Impressie van de activiteiten van de FODOK i.s.m. andere organisaties van het afgelopen halfjaar: bijeenkomsten met informatie, uitwisseling van ervaringen, beweging, knutselen, dans, je leest erover in dit nummer!

